

TEMAT NR 10: ROLNICTWO AFRYKI

1. WARUNKI PRZYRODNICZE ROZWOJU ROLNICTWA W AFRYCE.

Jedną z barier zwiększania produkcji żywności w Afryce są warunki przyrodnicze. Na przeważającej części obszaru tego kontynentu ograniczają one produkcję rolną.

Długość okresu wegetacyjnego niemal w całej Afryce umożliwia roślinom wzrost i rozwój przez cały rok, a rolnikom pozwala uzyskiwać zbiory trzy, a nawet cztery razy do roku. Jednak **niedostatek wody, częste susze** oraz **mało żyzne gleby** powodują, że zbiory są niewielkie. Te same czynniki powodują także, że rolnicze użytkowanie większości gruntów jest możliwe dopiero po poniesieniu znacznych nakładów finansowych, m.in. na sztuczne nawadnianie.

Warunki przyrodnicze mają również istotny wpływ na nierównomierne rozmieszczenie ziem uprawnych w Afryce. Około 60% ich powierzchni znajduje się we wschodniej i w środkowej części kontynentu.

2. WARUNKI POZAPRZYRODNICZE ROZWOJU ROLNICTWA W AFRYCE.

Wielu ekspertów twierdzi, że afrykańskie rolnictwo ma ogromny potencjał. Jeśli zostałby on wykorzystany, uczyniłby ten kontynent spichlerzem reszty świata. Eksperci podkreślają także, że główną barierę rozwoju rolnictwa w większości krajów Afryki stanowią warunki pozaprzyrodnicze. Na niską wydajność produkcji rolnej wpływa na przykład stosowanie **prymitywnych metod uprawy**. Ze względu na brak środków finansowych na inwestycje **wykorzystanie maszyn rolniczych jest niewielkie**. Małe jest także zużycie nawozów, a udział sztucznie nawadnianych gruntów – znikomy. Rzadko stosuje się ulepszone, bardziej odporne na choroby i susze nasiona.

Taka sytuacja wiąże się ściśle z **niewielką powierzchnią gospodarstw rolnych**. W Afryce przeważają małe rodzinne gospodarstwa stanowiące dla właścicieli i ich rodzin jedyne źródło utrzymania. Na przykład w Burkina Faso, Czadzie czy Etiopii w rolnictwie znajduje zatrudnienie ponad 70% wszystkich pracujących. Małe gospodarstwa rolne uzyskują dochody, które uniemożliwiają unowocześnienie produkcji (np. zakup maszyn rolniczych, budowę systemów nawadniających). To z kolei powoduje, że plony są niewielkie, a uzyskiwane zbiory często nie zaspokajają nawet potrzeb ludności.

Duży problem w Afryce stanowi **ustalenie przynależności gruntów**. Taka sytuacja często utrudnia rolnikom uzyskiwanie kredytów, a przez to – rozwijanie gospodarstw.

Istotnymi problemami afrykańskiego rolnictwa są także niestabilna **sytuacja społeczno – polityczna** w wielu krajach i wybuchające w jej następstwie **konflikty zbrojne**. Wojna

często zmusza ludność do zaniechania prac polowych i ucieczki. Uprawy i zbiory są zwykle niszczone przez walczące strony.

3. TYPY ROLNICTWA W AFRYCE.

Warunki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze powodują, że na wielu obszarach kontynentu, głównie w Afryce Zachodniej, występują dwa odmienne typy rolnictwa: żarowo – odłogowe i plantacyjne.

Rolnictwo żarowo – odłogowe, zaliczane do rolnictwa prymitywnego, polega na wypalaniu fragmentów lasu lub sawanny w celu uzyskania gruntów pod uprawę. Na pozyskanych w ten sposób niewielkich poletkach wysiewa się lub sadzi jednoroczne rośliny uprawne. Po kilku latach, gdy gleby utracą żyzność, pole zostawia się odłogiem i wypala kolejne fragmenty lasu. Taki typ rolnictwa służy produkcji żywności głównie na własne potrzeby.

Rolnictwo plantacyjne jest wyspecjalizowane w produkcji roślinnej przeznaczonej na sprzedaż. Polega na prowadzeniu **plantacji**, czyli wielkoobszarowych gospodarstw odznaczających się **monokulturą upraw** (wieloletnią uprawę jednego rodzaju rośliny na tym samym obszarze). Na plantacjach uzyskuje się wysoką wydajność produkcji, ale wymaga to dużych nakładów finansowych. Z tego względu te gospodarstwa należą do niewielkiej grupy zamożnych obywateli lub do zagranicznych przedsiębiorstw. Ważną cechą plantacji w Afryce jest przeznaczenie większości produkcji na eksport. Dlatego ich obecność często nie przyczynia się bezpośrednio do poprawy stanu wyżywienia miejscowej ludności.

Poniższa tabela przedstawia wybrane skutki stosowania rolnictwa żarowo – odłogowego i rolnictwa plantacyjnego.

Rolnictwo żarowo - odłogowe	Rolnictwo plantacyjne
a) względnie mały wpływ na środowisko (m.in. znikoma ilość używanych nawozów sztucznych), b) użyźnianie gleb popiołem (zaleta kwestionowana przez wielu specjalistów, gdyż przy wypalaniu ginie wiele organizmów wpływających pozytywnie na żyzność gleby), c) zwiększanie tempa erozji gleb na skutek niszczenia naturalnej pokrywy roślinnej.	a) negatywny wpływ na środowisko i zdrowie (w przypadku plantacji roślin żywieniowych) w następstwie używania dużej ilości środków ochrony roślin i nawozów sztucznych, b) zmniejszanie żyzności gleb w wyniku stosowania monokultury upraw, c) wycinanie cennych lasów i zajmowanie innych terenów zielonych pod plantacje.

4. UPRAWY I HODOWLA W AFRYCE.

Przeważającą część produkcji rolnej uzyskiwanej w Afryce stanowi **produkcja roślinna**. Do najważniejszych roślin żywieniowych należą zboża, takie jak **proso, sorgo i kukurydza**. Uprawia się tam również **pszenicę** (tylko w krajach arabskich, głównie w Egipcie oraz w południowo – wschodniej części kontynentu, m.in. w RPA) oraz **ryż**, np. w Senegalu. Istotną część produkcji roślinnej stanowią **bataty, maniok i owoce**, głównie cytrusy oraz **rośliny przyprawowe**.

Produkcja zwierzęca obejmuje w Afryce przede wszystkim hodowlę i pasterstwo bydła, owiec, kóz i wielbłądów. Mniejszą rolę odgrywa hodowla drobiu i trzody chlewnej.

MATERIAŁY I POMOCY EDUKACYJNE DO TEMATU – ROLNICTWO AFRYKI

Planeta Nowa 8, Podręcznik do geografii dla klasy ósmej szkoły podstawowej, Tomasz Rachwał, Dawid Szczypiński, Nowa Era, Warszawa 2018

Geografia świata Środowisko przyrodnicze, Encyklopedia PWN, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2008

Portale i strony internetowe – epodreczniki.pl, pl.wikipedia.org, afryka.biz.pl, geografia24.pl, www.agronomix.pl, www.edukator.pl, www.wiking.edu.pl, zapytaj.onet.pl, filmy o problemach społecznych i gospodarczych Afryki na YouTube.

POLECENIA DO WYKONANIA

Proszę przeczytać powyższe streszczenie, ewentualnie temat z podręcznika „Rolnictwo Afryki”, str. 71 – 76 lub skorzystać ze źródeł internetowych, a następnie odpowiedzieć na pytania i wysłać odpowiedzi do 5 maja 2020 r. na e-maila: rsegda1@o2.pl:

1. **Opisz czynniki przyrodnicze i pozaprzyrodnicze wpływające na poziom rolnictwa w Afryce.**
2. **Przedstaw zalety i wady rolnictwa żarowo – odłogowego i plantacyjnego.**
3. **Wymień rośliny uprawiane i zwierzęta hodowane w Afryce.**

W razie problemów proszę pisać do mnie na wyżej podanego e-maila.